Utfordringer for friluftslivet

- Statens svar

Stein Lier-Hansen

Direktør i Direktoratet for naturforvaltning.

Kortversjonen av foredraget i Sandes 10. juni 1998.

Innledning
Utfordringer må alltid måles opp mot et politikkområdes *målsetting* og bakenforliggende *motivasjon* eller begrunnelser. Motivasjonen kan være faglig eller rent politisk,- oftest en sunn kombinasjon av fag og politikk, slik også med den etablerte *friluftslivspolitikk.*

Kort om politikken, jfr innlegget til statssekretæren:

Den overordnede nasjonale målsetting er å sikre:
- friluftsliv for alle
- friluftsliv i dagliglivet
- friluftslivet skal være naturvennlig og enkelt (utøves på en måte og innenfor rammer som sikrer økologisk bærekraft (langsiktighet etc.)).

Det finnes flere legitime grunner til at det offentlige skal legge til rette og fremme friluftsliv i befolkningen. Friluftsliv er:
- forebyggende (og rehabiliterende) i en helsepolitisk sammenheng (en viktig bidragsyter til miljørettet helsevern; stort potensiale i Norge som er vanskelig å realisere på grunn av bl a fragmentert ansvar)
- en viktig bærer av tradisjoner og verdier knyttet til vårt kulturbilde
- en familievennlig aktivitet

Når miljøforvaltningen finner det så viktig med friluftsliv, er det også andre forhold som veier tungt. Friluftsliv:
- utvikler/sikrer et folkelig engasjement *for* en bærekraftig naturforvaltning (dette forutsetter i seg selv at friluftslivsutøvelsen er naturvennlig)
- kan bidra til å skape et verdigrunnlag for et bærekraftig forbruksmønster (trivsel må oppskaleres i forhold til tradisjonell materiell velstandsutvikling, noe som er en utfordring også for friluftslivet, jfr. bl.a. tilløp til "utstyrshysteri")

I tillegg til å være et mål i seg selv kan altså friluftsliv være et viktig strategisk virkemiddel for å nå overordnete miljøpolitiske mål.

Hva truer så realiseringen av disse målsettinger? Og hvilke trusler er knyttet til tunge trender som er internasjonale (i alle fall innenfor OECD området), og hvilke er knyttet til en utvikling som er under "nasjonal" kontroll?

Som vi har hørt av foregående innlegg er situasjonen kompleks og løsningene således sammensatte.

I det videre vil jeg forholde meg til to prinsipielle avklaringer:

- Når vi i Norge behandlet en egen Stortingsmelding om friluftsliv i 1987, så var det et unikt forsøk på å legge grunnlaget for en offentlig politikk som skulle sikre *rammebetingelsene* for en utvikling i tråd med mål jeg allerede har nevnt. Grunnen til at jeg trekker frem dette er at det er forskjell på oppgaven med å sikre rammebetingelser for en aktivitet kontra det å sikre at det er reell og genuin interesse for aktiviteten. Det offentlige kan ikke "true" folk til å drive friluftsliv.

- For det andre var det en offentlig friluftslivspolitikk som ble kreert og ikke en rent statlig politikk. Dette trekker jeg frem fordi det er flere offentlige aktører med ansvar. Staten er altså en av flere aktører, og gjennom MIBU-meldinga (Stortingsmelding nr. 58, 96-97), og Stortingets behandling av denne, er ikke minst kommunenes rolle trukket tungt frem. I det videre blir det derfor viktig å skape en riktig rolleforståelse i forhold til ansvar og myndighet.

Premisser for og trusler mot friluftsliv

Nesten uansett hvor mye en velger å forske på friluftsliv og premisser som virker for eller mot en aktiv utøvelse, så vil en grovt sett, på et overordnet plan, kunne identifisere noen hovedfaktorer som alle eller hver for seg er nødvendige forutsetninger for at gjeldende målsettinger skal kunne nåes:

1. Reell og genuin interesse i befolkningen for å drive med friluftsliv, dvs. vilje til å prioritere *nødvendig tid av tildelt fritid* til aktiviteter som kan defineres som friluftsliv i forhold til politikkens mål.
2. Arealer tilgjengelig for friluftsliv og med en kvalitet som gjør det mulig å realisere de opplevelser som karakteriserer *et naturvennlig friluftsliv* (en rekke avgrensninger finnes)
3. Juridiske og organisatoriske forutsetninger som gjør aktiviteten *tilgjengelig* for folk flest og ikke til et eksklusiv "hobby" for noen få (eksempler på ulike "nivåer" av rettigheter)
4. Forekomst av høstbare ressurser i form av vilt, fisk, bær og sopp.

La meg med en gang klargjøre en forståelse, slik at jeg i fortsettelsen ikke blir misforstått,- det er en *indre sammenheng, - en form for logikk,* mellom de ulike forutsetninger. Eksempelvis vil det være slik at friluftslivets *konkurransekraft* i forhold til alternativ bruk av tid, vil være avhengig av en rekke faktorer, bl.a. *tilgjengelighet* som direkte er knyttet til de to øvrige forutsetninger. Finnes det ikke arealer med visse kvaliteter (= attraksjonsverdier) i nærheten av der hvor folk flest bor, har friluftslivet allerede tapt dersom den tiden man har til rådighet er for eksempel en time. Videre hjelper det lite om det finnes attraktive arealer i nærheten

dersom ikke allemannsretten skulle gjelde, eller om den lokale bekken er så forurenset at fisken er død, eller det ikke selges fiskekort for folk flest i elven.
Dette må ligge til grunn når jeg nå skal si noe om ulike aktørers rolle i betydning både *plikter, realistiske bidrag og potensiale* i forhold til å sikre rammebetingelser som er nødvendig for å realisere omforente målsettinger. Dette innebærer i prinsippet at hver aktørs rolle og bidrag (teoretisk eller faktisk) ikke bør eller kan fungere i et vakuum, men i et samspill med andre aktørers bidrag i forhold til disses rolle. Jeg har ikke tenkt å dissekere skisserte hovedforutsetninger ned til de minste detaljer eller relasjoner, men prøve å si noe om hvilken aktør som bør bidra i de ulike sammenhenger, ikke minst ut fra en *strategisk vurdering* og ut fra en vurdering av hva som er realistisk rent ressursmessig. Dette siste er ikke minst viktig idet de strategier som velges og de prioriteringer som gjøres må til enhver tid være forankret i hva som er tilgjengelig av ressurser. Har en små ressurser så velger en normalt andre strategier for å nå et mål enn om en har ubegrenset med ressurser.

Arbeidet med å sikre en vedvarende interesse for det enkle og naturvennlige friluftslivet
I forhold til denne utfordringen står vi for det første overfor trender som sannsynligvis er tunge i hele OECD-området, og hvor en rekke faktorer spiller sammen. Mottiltakene vil derfor måtte være flere og by på større utfordringer enn den virkelighetsforståelse som har ligget til grunn frem til i dag og som ofte har blitt rubrisert som *stimuleringstiltak.*

Rent generelt kan en si at en står overfor kampen om folks holdninger og verdier som avgjørende premisser for hva den enkelte velger å disponere sin fritid til. På mange måter er vår livsstil i den vestlige verden i økende grad kjennetegnet med fysisk passivitet, dersom vi ser bort fra noen svært aktive innen idrett, og noen trender fra sent 70-tall og tidlig 80-tall som ble betegnet som "joggebølgen". Dokumentasjonen på dette er overveldende ikke minst gjennom arbeider utført ved NIH /Breivik og data fra Forsvaret. Spesielt bekymringsfullt er den økende tendens til at barn/ungdom blir passivisert gjennom bl.a. flora av dataspill og annet høyteknologisk "leketøy", en bransje som nå omsetter for over 90 milliarder kr/året, jfr. Inge Lønnings hypotese om at barn og ungdoms "relle" samfunnsrolle, før de går inn i yrkeslivet, primært er å være konsumenter. Bedre blir det ikke av at denne nye trenden kommer i tillegg til det som har vært åpenbart gjennom flere tiår, nesegrus beundring for tekniske fremskritt som fremmer "bedagelighets syndromet",- i miljøforvaltningen møter vi det hver dag gjennom hele året når vi drøfter praktiseringen av Lov om motorferdsel i utmark eller debatten om reguleringer av motorferdsel i ulike verneområder. Det kan virke som om vi er blitt et folkeslag der symbolet på velstand er minst mulig fysisk aktivitet, og der svette nærmest er et forfalls- eller fattigdomstegn.

Kort sagt, to ulike trender svekker motivasjonen for friluftsliv:

- sterk kommersiell konkurranse fra dataspill etc. som spesielt binder opp unges fritid til en passiv livsstil som i seg selv er selvforsterkende
- "bedagelighets - syndromet" som dyrker frem tekniske løsninger som i seg selv stigmatiserer friluftsliv som aktivitet

Mitt poeng er ikke å være moraliserende, men peke på den betydelige utfordringen det ligger i å etablere motkrefter til et verdivalg og en livsstil som på sikt vil undergrave enhver mulighet til å nå friluftslivspolitiske målsettinger.

Mottiltak 1: En folkelig verdidebatt der vi alle som bl.a. foreldre, men ikke minst de frivillige grasrotorganisasjoner samt skoler og barnehager må stå i fremste linje. Det dreier seg om å skape holdninger i et mediamarked der statsbyråkratens mulighet til å lykkes er minimal, men der de kommersielle interesser spyr ut milliarder i markedsføring av "ting" som i seg selv er friluftslivsfiendlige (2-3 millioner mot 70 milliarder).

Statens bidrag blir å legge til rette for folkelig engasjement gjennom bla LA21-konseptet, men aktørene er de lokale bidragsytere med legitimitet i forhold til grasrota.
Videre vil det være et statlig mål å bidra til å styrke organisasjonenes mulighet til å komme på banen, jfr. Stortingsmelding nr. 27 (1996 – 97) : Staten og de frivillige organisasjoner. Hvor store "bidrag" en får til på Statsbudsjettet i forhold til friluftslivsorganisasjonene er et åpent spørsmål, men DNs målsetting er å få frem det behovet som bør dekkes i de årlige budsjettprosesser.

Mottiltak 2: Videreføre ordninger med lokale tilskudd til tiltak som kan profilere friluftsliv, og gi friluftslivsopplevelser konkurransekraft i kampen om spesielt de unges sinn. Tilskudd til lokale tiltak vil normalt mobilisere stort engasjement og utløse lokale ressurser. I fremtiden må kommunene bli den naturlig samarbeidspartner for lokale friluftslivsorganisasjoner, og i økende grad disponere det som bevilges til formålet over Statsbudsjettet.

Mottiltak 3: I større grad få frem det positive ved et naturvennlig og enkelt friluftsliv, ikke minst i forhold til en økende trend i form av "overbeskyttelse" og "regress-spøkelset". Med dette siste tenker jeg på det faktum at utøvere av friluftsliv fra tid til annen trues med å selv måtte dekke utgifter til eks. "redningsaksjoner", mens andre grupper gjennom sin livsstil nærmest bevist pådrar seg helsekader uten at samfunnet av den grunn truer med "regress", men uten videre betaler "regninga". Dette er med på å stigmatisere friluftslivet, fremfor å løfte friluftsliv frem som en positiv og samfunnstjenelig aktivitet. Filosofen H. G. Wells har sagt at "sivilisasjonen vokste frem gjennom en sterkere slavebinding"- vi mistet mye av vår frihet gjennom streben etter trygghet, ly og mindre fysiske anstrengelser -, og på mange måter blir friluftslivet en søken tilbake etter noe av det vi har mistet. Dette innebærer at vi også må akseptere en viss form for risiko og utfordringer. Friluftslivet i seg selv må ikke bli en ny form for statisk eller ferdig regissert opplevelse, der enhver form for utfordring og dermed risiko skal elimineres. I så fall er jeg sikker på at ungdommen forsvinner for godt. Også i denne prosessen vil den tredje sektor stå helt sentralt, mens statlige myndigheter nok har en utfordring i å rydde opp på "kammerset".

Konklusjon er at det er andre aktører enn Staten som primært kan motvirke de trender som går på passivitet og endring av verdivalg i denne sammenheng, mens staten må så klart forventes å være understøttene i denne sammenheng. Mitt utgangspunkt for denne konklusjonen er ikke et forsøk på ansvarsfraskrivelse, men rett og slett en analyse av hvilke aktører som på sikt har den reelle legitimitet som må til for å påvirke verdivalg og holdninger.

Sikre tilgang til arealer av typen "fri natur"
Arealer er jo det materielle grunnlaget for friluftsliv, og noe som i norsk sammenheng ofte fremstilles som "noe vi har så mye av". Vi som sitter i denne salen vet imidlertid at dette er en sannhet med til dels sterke modifikasjoner, og at utfordringene på dette område står i kø. Jeg skal ikke i dette innlegget gå i noen særlig detalj på dette temaet, da det vil bli utdypet av seksjonsleder Kari Øvrelid fra DN i morgen. Jeg vil imidlertid peke på noen viktige sammenhenger når det gjelder roller og virkemidler.

1. Uansett hvordan en vrir og vrenger på det vil minst 85% av norsk natur bli forvaltet av kommunene gjennom PBL. Staten har et soleklart ansvar i å sikre planprosesser som gir friluftslivet en reell mulighet til påvirkning, og som dere vil høre i morgen er en rekke prosesser på gang: arealdokumentasjonsprogram, RPR og kartlegging/verdisetting av biologisk mangfold, Planlovutvalg etc. Staten har således betydelige ambisjoner om å få til PBL - prosesser som i fremtiden også sikrer friluftslivets arealbehov. Gode adminsitrative/juridiske virkemidler er imidlertid ikke alltid nok. Politisk vilje er en annen viktig forutsetning.
   De frivillige aktører regionalt og lokalt blir derfor viktige medspillere, som lobbyister og ryggraden i en aktiv opinion til fordel for friluftslivet. Hvor er dere i dag, bortsett fra på Stortinget? Frivillige organisasjoner regionalt og lokalt har frihet og "demokratisk makt" til å påvirke viktige arealplanprosesser. Frivillige organisasjoner kan på en unik måte mobilisere "grasrota" i forhold til utviklingstrender som truer lokal og regional velferd. Ikke minst trengs frivillige organisasjoner for å sikre at "folks" rettigheter blir forstått og utnyttet til å påvirke beslutninger som er av stor betydning i den enkeltes hverdag.

2. Etablere bedre juridiske virkemidler i forhold til storbyproblemer og Oslofjorden, jfr. innstillingen til Regional og areal meldinga. I meldinga påpeker Regjeringen bl a at "attraktive arealer i strandsonen i Oslofjorden, som er tilgjengelig for allmennheten er redusert med 75 – 80% de siste 30 årene. Dette til tross for byggeforbud i 100-metersbeltet langs sjøen i hele denne perioden". Videre at "mye av kystsonen i Agderfylkene og rundt byene i Rogaland og Hordaland har forøvrig tilsvarende karaktertrekk (- som RPR-Oslofjorden), og det bør derfor også her planlegges etter samme prinsipper som i RPR-sonen".
   Under Stortingets behandling grep en fatt i disse problemene ved å peke på behovet for å se nærmere på dispensasjonspraksisen (Oslofjorden og Skagerakkysten), samtidig som det ble uttrykt klar støtte til å skjerpe dispensasjonspraksisen.
   Videre ba komiteen Regjeringa om å vurdere tiltak som kan bedre ferdselsretten i deler av landet hva angår kystsonen (sjøberg og strandområder), samtidig som komiteen ber Regjeringa i den videre oppfølgingen av meldinga om å vurdere tiltak som kan verne friluftsområda rundt byer og tettsteder mot inngrep som innebærer en nedbygging av slike områder.
   MIBU-meldinga legger jo stor vekt på kommunenes ansvar når det gjelder å sikre friluftslivets arealbehov. Dette er uten tvil et riktig prinsipp, idet utfordringene reelt sett kan være svært forskjellig fra kommune til kommune (eks. bykommuner kontra utmarkskommuner, og press områder kontra fraflytningsområder). Konsekvensen av dette er behovet for en lokalt tilpasset bruk av virkemidler og Sandnes kommunes pris – "Årets gjerdeklyver" er et godt eksempel på et kreativt tiltak som er svært relevant og konfliktdempende i denne regionen, men som utvilsomt vil være mindre relevant i andre områder.

3. Sikre det vi kan kalle "nøkkelområder" for friluftslivet. Friluftslivets arealbehov er ikke bare et absolutt og kvantitativt behov. Vel så viktig er det hvor disse arealene ligger (den relative dimensjon) og hvilke kvaliteter de har. "Friluftslivets glade gutter" vil nok alltid finne tid til å kunne oppsøke den arealkvalitet de måtte ønske for å drive sitt friluftsliv. For utøvere med lav motivasjon, liten mobilitet, dårlig tid etc er "100-meterskogen" svært viktig. Her må stat og kommune i større grad enn til nå få til en utvikling som ikke innebærer at denne "navlestrengen" til et bredt og folkelig friluftsliv ryker. Ikke minst i en nær fremtid, der vi for første gang kan si vi står overfor rene urbane generasjoner

nordmenn og våre nye landsmenn, blir dette av avgjørende viktighet. I denne sammenheng er det ikke bare viktig at "100-meterskogen finnes", men at den er av en slik kvalitet at de som går inn i denne skogen "går inn i naturen".

Sikre de juridiske og organisatoriske forutsetninger som gjør arealene tilgjengelig for folk flest

I Norge er den private råderetten over areal begrenset på ulike måter. En slik begrensning er allmennhetens rett til fri ferdsel, opphold og høsting av bær/sopp i utmark, uansett hvem som eier grunnen. Allemannsretten i utmark er derfor en nesten like viktig forutsetning for utøvelse av friluftsliv som at det aktuelle areal faktisk eksisterer. Allemannsretten har dermed også en absolutt geografisk "størrelse" – nemlig summen av all utmark (pluss i varierende grad snødekt/frossen innmark). Ulike påvirkninger kan endre denne størrelsen, eksempelvis når utmark omgjøres/eller omdefineres til innmark eller bygges ned/omdisponeres. De største utfordringer når det gjelder denne størrelsen er imidlertid av en noe annen karakter, nemlig 1) sjikanøse stengsler og andre ulovlige former for begrensning av allmennhetens ferdselsrett og 2) kommersielle interessers ønske om å tjene penger direkte på den frie adgangen til utmark, altså på goder som etter loven er gratis.

Staten har sin viktigste oppgave i å stå vakt om det juridiske grunnlaget for allemannsretten gjennom informasjon (om både rettigheter og plikter), kompetanseheving, samarbeid mot andre sektorer (eks. landbruk og reiseliv). Statlige myndigheter har også et klart ansvar når det gjelder å ta tak i konkrete saker. Som det heter i friluftslovens § 22 "Fylkesmannen kan opptre, klage og i tilfelle på vegne av staten reise søksmål for å ivareta allmennhetens interesser i alle saker av interesse for friluftslivet". Arbeidet med å finne en løsning i Nordkappsaken er et eksempel på statens rolle i denne sammenheng.

Men vi er igjen tilbake til dette med ulike nivåers rolle og ansvar: staten kan lite gjøre dersom ikke den enkelte friluftslivsutøver, de frivillige organisasjoner og kommunene står vakt om den frie ferdselsretten, og melder fra dersom ulovlige situasjoner oppstår. Det er derfor først og fremst en utfordring for kommunene og organisasjonene å sette seg inn i friluftsloven for slik å være behjelpelig overfor publikum når det oppstår tvil om rett og galt etter allemannsretten. Dernest må det finnes så mye politisk mot i kommunene at de våger å følge opp saker der det ikke kan herske rimelig tvil om at ferdselsretten er krenket. Et godt eksempel har vi i Sandefjord kommune, som grep fatt i problemer med sjikanøse stengsler i strandsonen, og etablerte i den forbindelse en egen "gjerdegruppe". Flere saker har vært klagebehandlet av fylkesmannen, som har gitt kommunen medhold i pålegg om fjerning av skilt, gjerder etc.

Det har de siste årene også vært gjort ulike forsøk på å ta betaling for ferdsel i utmark (eller omdefinere utmark til en form for bearbeidet "innmark"), enten dette gjelder skiløyper eller utmark rundt et opplevelsessenter. Statens ansvar er å sørge for at det juridiske grunnlaget følger med på den utvikling vi over tid alltid vil stå overfor, m.a.o. at vi til enhver tid har en lov som er tidsmessig, og fanger opp dagens utfordringer. Endringer som ble foretatt i friluftsloven i 1996 presiserer da også at det ikke er adgang til å pålegge brukere av stier og løyper å betale en avgift for opparbeiding, bearbeiding, preparering og lignende. Endringene hadde bakgrunn i to forhold. For det første ville en hindre en utvikling der fysisk tilrettelegging i prinsippet fører til at naturområder som er "åpne" for ferdsel opparbeides og ikke lenger er åpne i den forstand at de kan nyttes uten å betale avgift. Det skal altså ikke være anledning til å ta betalt for å nytte skiløyper, stier etc. For det andre er slik

tilrettelegging i seg selv uheldig i forhold til målsettingen om å utvikle et "naturvennlig" friluftsliv, idet vi etterhvert kan komme bort i så tung og omfattende "bearbeiding" av natur på vegne av friluftslivet, at vi ikke kan snakke om naturvennlig friluftsliv. Begge disse utviklingstendensene er det håp om å stanse ved å stå vakt om prinsippene i friluftsloven, bl.a. gjennom formålsparagrafen og de tilhørende rettigheter og plikter.

Det er også viktig at kommunene er våkne i de tilfeller det planlegges opplevelsessentre og lignende, slik at en ikke opplever det samme som i Nordkappsaken: - at avgift ikke begrenses til selve senteret, men også omfatter utmarka rundt. Med god planlegging lokalt kan dette unngås!

For at allmennheten skal sikres en god nok adgang til høstingsaktiviteter som jakt og fiske står vi ikke minst overfor organisatoriske utfordringer i form av gode ordninger for salg av fiskekort, hensiktsmessig valdstrukturer osv. Staten sammen med de relevante grunneier organisasjoner, brukerorganisasjon, KS etc. gjennomfører nå et større driftsplanprosjekt som nettopp har som målsetting og sikre en bedre lokal forvaltning av de høstbare artene, der både biologiske, fordelingspolitiske og næringspolitiske målsettinger skal sikres. Også i denne sammenheng står kommunene sentralt som offentlig forvaltningsorgan og dermed viktig medspiller og kvalitetssikrer av dette arbeidet.

Høstbare ressurser

De høstbare ressursene i form av vilt, fisk, bær og sopp er *betinget høstbare ressurser*. Dette innebærer at kvaliteten på selve naturforvaltningen og vår evne til å skjerme naturgrunnlaget mot livstruende eller forringende forurensing til enhver tid vil være avgjørende for hva som kan høstes. Laksen kan være et eksempel på dette. Flere av laksebestandene er nå enten utryddet, direkte truet eller sårbare pga ulike trusler, noe som innebærer fredning og dermed svært reduserte muligheter for å delta i høstingen av denne arten. Det er derfor et overordnet mål i miljøforvaltningen å sikre livskraftige bestander av flest mulig arter, og på sikt reversere en negativ utvikling i forhold til arter som i dag er sårbare eller truet. Dette er et komplisert arbeid idet flere arter har en komplisert biologi og dermed utsettes for en rekke ulike trusler som hver for seg og i sum truer arten eller en bestand. Av trusler vi selv er ansvarlige for på nasjonalt nivå står nedbygging og fragmentering av arealer som de mest truende på kort og lang sikt. Det er så klart statens og kommunenes ansvar å snu en slik utvikling og ulike tiltak er på gang : RPR for biologisk mangfold og en rekke andre utviklingsoppgaver knyttet til bl.a. PBL, samt gjennomføring av ulike verneplaner som innen 10 – 15 år vil doble arealet vernet etter naturvernloven (sikrer også arealer for friluftslivet). En annen trussel som vi i økende grad må ta på alvor er spredning/introduksjon av fremmede arter/organismer, som truer muligheten til bl.a. sportsfiske. Det er statens ansvar å legge til rette for strategier og tiltak som på sikt svekker/eliminerer disse truslene.

Avslutning

Arbeidet med å sikre sentrale friluftslivspolitiske målsettinger krever innsats fra ulike aktører og på ulike nivåer. En rekke av de trusler vi står overfor må karakteriseres som trusler mot viktige velferdsmålsettinger, og kommunene vil stå sentralt i å hindre at disse undergraves gjennom at enten rettsgrunnlaget svekkes gjennom ulovlige handlinger eller gjennom en arealforvaltning som på kort og lang sikt både hindrer utøvelsen av friluftsliv i folks nærområder, og som ikke minst vil svekke rekrutteringen til utøvelse av et naturvennlig

friluftsliv. Dette siste omfatter så klart også oppgaven med å sikre friluftslivet tilgang på arealer av en kvalitet som friluftslivet etterspør, eksempel vis skjermet for støy.

Statens oppgave er flersidig, men viktigst blir det å legge til rette for og kvalitetssikre prosesser knyttet til arealforvaltningen etter PBL, samt stå vakt om det juridiske grunnlaget for friluftsliv. Videre bør staten bidra til at den tredje sektor, med naturvennlig friluftsliv som formål, fungerer som en synlig aktør regionalt og lokalt, og dermed blir friluftslivets fremste talerør i prosesser som angår friluftslivets ve og vel.

Det vil alltid være friluftslivets utøvere, som gjennom sine organisasjoner og adferd, legger grunnlaget for friluftslivets reelle status og tyngde som politikkområde. Det påligger disse en betydelig oppgave i å løfte frem friluftslivet i konkurransen om folks fritid, og selge inn det verdigrunnlag som utøvelsen må forankres i. Her ligger kanskje den største utfordringen for fremtiden. Friluftslivets reelle posisjon rent juridisk og i forhold til tunge arealkrevende sektorer vil alltid reflektere friluftslivets politiske styrke. Den jobben kan ikke statlige byråkrater alene løse for friluftslivet.

Avslutningsvis vil jeg gjenta det statssekretæren presiserte i sin avslutning:

> "Gjennom LA 21–tilnærmingen vektlegger denne Regjeringen arbeidsmåter som gir det lokale nivået større reell myndighet koplet med et ansvar for at viktige miljøverninteresser som befolkningens adgang til natur, blir ivaretatt. Dette er utfordringen til dere på denne konferansen - og ikke minst etterpå"

Takk for oppmerksomheten!